

STORTINGET

Innst. 309 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:126 S (2021–2022)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingunn Foss, Sveinung Stensland, Mahmoud Farahmand, Anne Kristine Linnestad, Margret Hagerup og Liv Kari Eskeland om innføring av meldeplikt ved funn av overgrepsmateriale

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag.

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme en proposisjon om innføring av plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra dersom de oppdager at deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av overgrepsmateriale.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslaget.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Odd Harald Hovland og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti,

Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wetrhus Thorsvik, viser til representantforslaget om innføring av meldeplikt ved funn av overgrepsmateriale i denne innstillingen. Komiteen viser videre også til brev fra justis- og beredskapsminister Emilie Mehl av 6. april 2022, som er vedlagt innstillingen.

Komiteen viser til at seksuell utnyttelse av barn og unge over internett er et økende samfunnsproblem, hvor man særlig under pandemien har sett en bekymringsfull økning av dette problemet. Dette er en internasjonal trend, som har gitt grunnlag for bekymring i flere land. Komiteen viser videre til at det foreliggende representantforslaget går ut på å møte denne trenden med en plikt for tilbydere av internettjenester til å rapportere om lagring og distribusjon av overgrepsmateriale på tilbydernes tjenester.

Komiteen viser til at tilbydere av internettjenester i dag ikke er pliktige til å rapportere til myndighetene dersom overgrepsmateriale lagres eller distribueres over deres tjenester. Som det fremgår av departementets svarbrev, er dette gjeldende rettstilstand i hele Europa. Det fremgår videre av svarbrevet at amerikanske tilbydere av internettjenester er underlagt en slik rapporteringsplikt, og at National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC) i USA mottar rapporteringen fra amerikanske tjenestetilbydere og deler denne informasjonen med politiet i eget land og i eventuelle andre land som overgrepsmaterialet kan spores tilbake til. Dette fremheves i brevet som et godt eksempel på internasjonalt samarbeid som har ført til oppklaring av en rekke saker og til at andre saker har kunnet forebygges.

Komiteen viser avslutningsvis til at departementet i brevet opplyser om at Europakommisjonen nå arbeider med forslag til regler som kan innebære innfør-

ing av en slik meldeplikt som foreslås i representantforslaget. Videre viser komiteen til at departementet mener innføringen av en slik plikt for tilbydere av internettjenester er noe som bør utredes nærmere, og at dette bør skje i samarbeid med våre naboland.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets svar av 6. april 2022, der det varsles en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner som blant annet skal omfatte forsterket innsats mot overgrep på internett. Det fremgår videre at tiltak for å styrke politiets muligheter for å forebygge, avdekke og etterforske vold og overgrep både i det fysiske rom og på internett vurderes fortløpende.

Disse medlemmer er enige med statsråden i at plikt for tjenesteleverandører til å melde fra dersom deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av ulovlig materiale, er et forslag som bør utredes nærmere og i samarbeid med våre naboland. Disse medlemmer mener en slik utredning må gjøres før det fremmes en proposisjon til Stortinget.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet er bekymret for trenden med at stadig flere barn og unge utnyttes seksuelt på internett, og mener at politiet og påtalemyndigheten bør gis flere verktøy for å avdekke nettrelaterte seksuallovbrudd. Disse medlemmer peker på at økningen i anmeldelser av seksuallovbrudd de siste årene skyldes at antall anmeldelser for fremstilling av seksuelle overgrep mot barn og unge under 18 år og fremstilling som seksualiserer barn, har økt kraftig. Selv om økningen primært skyldes en økning i antall anmeldelser, er det grunn til å tro at det har vært en reell økning i antall overgrep. En forklaring kan også være at politiet i større grad avdekker flere ofre og saker ved hjelp av elektroniske spor og hjelpemidler. Disse medlemmer viser til at mørketallene for seksuallovbrudd antas å være høye. Dette kan blant annet skyldes at ofrene føler skam eller skyld, eller at de ikke vet at de over internett har kommunisert med en annen enn den de trodde.

Disse medlemmer viser til at Solberg-regjeringen lanserte strategien «Forebygging og bekjempelse av internettrelaterte overgrep mot barn – Nasjonal strategi for samordnet innsats (2021–2025)» i august 2021. Strategien er sektorovergripende og inneholder 30 ulike strategiske tiltak. Disse medlemmer viser til at representantforslaget følger opp tiltakspunkt 27, om å

«[v]urdere plikt for norske tjenesteleverandører til å rapportere funn av overgrepsmateriale».

Disse medlemmer viser også til tiltakspunkt 10, om å

«[s]likre et sterkere samarbeid mellom internett-selskaper og myndighetene for bedre bekjempelse av internettrelaterte overgrep».

Disse medlemmer ser frem til at regjeringen legger frem sin bebudede opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Samtidig mener disse medlemmer at inntil planen foreligger, er det ingenting som hindrer regjeringen fra å følge opp gjeldende strategier og planer fra Solberg-regjeringen. Etter disse medlemmers oppfatning bidrar regjeringens passivitet og manglende vilje til å ta problematikken på alvor til å øke risikoen for at sårbare barn tar skade av denne formen for kriminalitet. Disse medlemmer mener det er beklagelig at Arbeiderpartiet og Senterpartiet i regjering heller vil skyve EU foran seg enn å ta tak i problemstillingen på egen hånd.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen snarest fremme en proposisjon om innføring av plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra dersom de oppdager at deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av overgrepsmateriale.»

Videre peker disse medlemmer på at digitale betalingstjenester har forenklet hverdagen for mange brukere, både privatpersoner og virksomheter. Digitale betalingstjenester har også fått en funksjon ved både utførelsen av straffbare forhold og oppklaring av kriminalitet. Som samfunn kan vi aldri gardere oss mot at ulike systemer og plattformer brukes i strid med formålet eller på måter som kan være skadelig for andre. Samtidig mener disse medlemmer at samfunnet har en plikt til å begrense misbruk og skadelige virkninger så mye som mulig, særlig i tilfeller hvor det rammer unge og sårbare mennesker.

Disse medlemmer viser til at det fremgår av Medietilsynets undersøkelse fra 2020 at 12 pst. av 13–18-åringene i undersøkelsen oppgir at de i løpet av det siste året har sendt eller delt et nakenbilde av seg selv. Videre viser undersøkelsen at 13 pst. av dem som har gjort dette, har fått betalt for det. Disse medlemmer peker også på at det i de siste årene har vært flere mediesaker om barn som har blitt lurt til å sende seksualiserte bilder eller videoer mot betaling, og hvor politiet har rapportert om at barn helt ned i 12-årsalderen bruker sosiale medier i økende grad til deling og omsetning av egenprodusert seksualisert materiale.

Som illustrasjon viser disse medlemmer til avgjørelsene fra henholdsvis Gulating lagmannsrett og Borgarting lagmannsrett, LG-2021-41531 og LB-2021-37759. I sakene ble betalingstjenesten Vipps benyttet både til å betale for kjøp av overgrepsmateriale og til utpressing for å slette nakenbilder som hadde blitt spredt

uten den avbildedes samtykke. Disse medlemmer understreker betydningen av at politiet har et nært samarbeid med betalingstjenester som Vipps om deling av informasjon som kan avdekke kriminelle forhold.

Disse medlemmer erkjenner at det er vanskelig å få bukt med denne formen for seksuelle krenkelses og overgrep. Kunnskap om forsvarlig og trygg adferd på internett og digitale plattformer er avgjørende. Det gjelder både for barna selv, og for foreldre og foresatte. Disse medlemmer peker på at det allerede i dag finnes flere teknologiske løsninger som gir foreldre og foresatte mulighet til å følge transaksjoner på sine barns kontoer. Det er viktig at både tilbyderne selv og offentlige myndigheter gjør foreldre og foresatte oppmerksomme på at slike muligheter finnes.

Samtidig som disse medlemmer ønsker å gjøre det lettere for foreldre og foresatte å følge opp nettdriften til sine barn, mener disse medlemmer at tilbydere av betalingstjenester har et ansvar for å legge til rette for mer effektiv foreldrekontroll og oppfølging.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti mener regjeringen bør ta initiativ til en dialog med aktuelle betalingstjenester for å samarbeide om å øke bevisstheten om problemstillingen, samt for å styrke foreldres mulighet til å følge opp og forhindre at barn og unge blir utsatt for seksuelle overgrep eller utnyttelse.

Komiteen fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med aktuelle leverandører av digitale betalingstjenester for å øke bevisstheten rundt foreldre og foresattes mulighet til å kontrollere transaksjoner inn og ut av betalingskontoen til deres barn samt for å finne løsninger for å styrke foreldrekontrollen».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, vil understreke viktigheten av at hensynet til personvern utredes og vektlegges sterkt i arbeidet med en proposisjon. Det må foretas en klar avveining av hensynet til bekjempelse av overgrep mot barn opp mot hensynet til personvern. Dette må fremgå klart i en proposisjon. Det vises også til viktigheten av at eventuell skanning- og meldeplikt må være forholdsmessig.

Flertallet viser til forordning (EU) 2021/1232, som er vurdert som EØS-relevant. Etter forordningen tillates tjenesteleverandører å frivillig bruke teknologier for å oppdage overgrepsmateriale under svært strenge betingelser, herunder overholdelse av personvernforordningen. Forordningen (EU) 2021/1232 krever også at alle tilfeller av begrunnet og bekreftet mistanke om seksuelle overgrep mot barn på nettet rapporteres umid-

delbart til de kompetente nasjonale rettshåndhevelsesmyndighetene eller til organisasjoner som handler i allmennhetens interesse mot seksuelle overgrep mot barn, jf. artikkel 3 første ledd bokstav j. Flertallet viser til at norsk lovgivning på området må gjenspeile kravene i forordningen.

Flertallet viser til at forslagsstillerne beskriver at teknologien brukes til å skanne for allerede innmeldt kjent overgrepsmateriale. Dette flertallet vil understreke viktigheten av å sikre klare grenser opp mot annen type innhold. Det er behov for klare og presise regler for hva som skal være gjenstand for teknologiens bruk, dette for å forhindre en «nedkjølingseffekt».

Flertallet vil understreke viktigheten av kontrollmekanismer for å sikre at systemene ikke blir misbrukt. Det bør blant annet pålegges minimumsgarantier, slik at personene hvis personopplysninger er berørt, har tilstrekkelige garantier for at data blir effektivt beskyttet mot risiko for misbruk.

Flertallet vil understreke viktigheten av at det klargjøres på hvilket grunnlag det skal meldes fra, slik at det ikke foreligger tvil om omfanget av meldeplikten.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti støtter forslagsstillerens intensjon med forslaget om å innføre en plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra om overgrepsmateriale.

Dette medlem viser til at det er et forslag på trappene fra Europakommisjonen som kan gi viktige innspill til hvordan en norsk innretning av en slik plikt kan se ut. Dette medlem mener derfor at forslaget bør utredes først, før det fremmes en egen lovproposisjon til Stortinget.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra dersom de oppdager at deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av overgrepsmateriale.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen snarest fremme en proposisjon om innføring av plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra dersom de oppdager at deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av overgrepsmateriale.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med aktuelle leverandører av digitale betalingstjenester for å øke bevisstheten rundt foreldre og foresattes mulighet til å kontrollere transaksjoner inn og ut av betalingskontoen til deres barn samt for å finne løsninger for å styrke foreldrekontrollen.

II

Stortinget ber regjeringen utrede innføring av en plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra dersom de oppdager at deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av overgrepsmateriale.

Oslo, i justiskomiteen, den 12. mai 2022

Per-Willy Amundsen

leder og ordfører

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Stortinget - Justiskomiteen
Stortinget
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/1857

Dato
06.04.2022

Dok 8: 126 S Innføring av meldeplikt ved funn av overgrepsmateriale

Jeg viser til representantforslag om innføring av en meldeplikt ved funn av overgrepsmateriale. Justiskomiteen har bedt om en uttalelse fra Justis- og beredskapsdepartementet i forbindelse med behandlingen av forslaget.

I representantforslaget vises det til at seksuell utnyttelse av barn og unge over internett er et stadig økende samfunnsproblem. Nye teknologiske løsninger og plattformer gir seksualforbrytere flere muligheter til både å oppsøke og spre overgrepsmateriale, samt mulighet til å skjule sin egen identitet. Dette gjør det utfordrende for politiet å avdekke og straffeforfølge seksualforbrytere som opererer på internett. På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

Stortinget ber regjeringen snarest fremme en proposisjon om innføring av plikt for norske tjenesteleverandører til å melde fra dersom de oppdager at deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av overgrepsmateriale.

Jeg deler representantenes bekymring for utviklingen der overgripere benytter sosiale medier til å komme i kontakt med barn og unge for å begå overgrep. Under pandemien har vi sett en økning av det, som bekymrer både meg og mine kollegaer i andre europeiske land.

Internettrelaterte overgrep mot barn er en internasjonal utfordring som krever internasjonalt samarbeid. Overgripere misbruker internett og mobiltjenester for å utnytte barn seksuelt. Politiet oppdager nye nettsteder med overgrepsmateriale daglig.

Det skjer enten gjennom etterforskning eller informasjon fra samarbeidspartnere i Norge og i utlandet.

I rollen som nasjonalt kontaktpunkt mottar Kripos meldinger fra blant annet National Center for Missing and Exploited Children (NCMEC) i USA. NCMEC mottar meldinger fra amerikanske tjenestetilbydere, som har plikt til å melde fra dersom det oppdages overgrepsmateriale som blir lagret eller distribuert via deres tjenester. NCMEC går gjennom meldingene og deler dette med politiet i eget land eller i andre land, dersom materialet kan spores dit.

Dette er et godt eksempel på internasjonalt samarbeid som fører til at en rekke saker har blitt oppklart, og til at andre saker kan forebygges. I Europa er det ikke en tilsvarende plikt for tjenestetilbydere. Europakommisjonen arbeider nå med et forslag til regler som kan innebære innføring av en slik plikt. Forslaget skal etter planen legges frem i løpet av våren.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen varslet en opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner. Opptrappingsplanen skal blant annet omfatte forsterket innsats mot overgrep på internett. Tiltak og muligheter for å styrke politiets muligheter for å forebygge, avdekke og etterforske vold og overgrep både i det fysiske rom og på internett vurderes fortløpende. En plikt for tjenesteleverandører til å melde fra dersom deres tjenester brukes til straffbar oppbevaring eller distribusjon av ulovlig materiale, er et forslag som bør utredes nærmere og i samarbeid med våre naboland.

Med hilsen

Emme Mehl

